

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklanski pisem ne sprejemamo. Izdaja vsak teden. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112.

Koliko horizonta?

Sociologija — socializem še vedno straši med slovenskim učiteljstvom. Ali je res oboje eno in isto, prepuščamo vsem onim, ki tega še ne vedo. Nj mogoče pa mimo vprašanja, ali naj učiteljstvo ve, kaj je socializem, ali je bolje, da se mu o tem niti ne sanja.

O socializmu je obširno pisal Krek že pred tridesetimi leti. Čemu je pisal? Mari za to, da si bo preganjal dolgeč. Ali zato, da bo slovenski človek — in ni treba, da je baš učitelj — vedel nekaj, kar je potrebno vedeti? Krek je bil velik kulturni delavec in njegova knjiga je doživela že drugo izdajo. Pisec teh vrst se je sam učil iz Kreka, ki mu je na široko odprl dotlej neznan svet. Dasi smo mal narod, vendar je za Krekom še več sličnih del med slovensko inteligenco — zna menje, da je vendar kdo čutil potrebo študirati te stvari. Pa se zbudimo kakor Trnuljčica iz stoletnega spanja, si pomane oči in stojimo pred vprašanjem: ali je prav, da ve slovenski učitelj, kaj je socializem, ali je bolje, da ne ve nič o tej nevarni reči?

Peti katoliški shod, ki se je vršil 1. 1923 v Ljubljani, je sprejel v eni izmed resolucij sledeče: Pozivljamo vso katoliško inteligenco k študiju modernega kapitalističnega družabnega reda, njegovih elementov in sil ter k spoznavanju modernih socialnih razmer in problemov, da tako pripravijo vso katoliško javnost za smoten in požrtvovalen boj proti modernemu mamonizmu in kapitalizmu.

Človek bi se kmalu vprašal, če je slovenski učitelj inteligent. Ako je znak izobraženca, da pozna poleg svoje stroke tudi družabne probleme, potem je naša dolžnost, da na domestimo tam, kjer nas je uradno naobrazil, pustila v popolni temi. Koliko jih je med nami, ki imajo n. pr. o liberalizmu tako medle pojme, da se človek čudi, kako je mogla kdaj veljati večina slovenskega učiteljstva za liberalno! Če sem nekaj ali če hočem biti nekaj, si bom to vendar vsaj nekoliko približe ogledal!

Socializem je danes neka doktrina. Nauk ni od včeraj in ima svojo modroslovno podlago, kakor ima nešteto raziskovalcev, bodisi da so za doktrino ali proti njej. Socializem kot doktrina o gospodarskem redu, pa magari utopističen, je prav gotovo nekaj, kar mora v teoriji poznati tudi učitelj. Če ne radi drugega, pa vsaj zato, da ga bo lahko uspešno pobijal, kadar bo čutil v sebi to potrebo. Toda ne imeti pojma o taki stvari, to ni vredno izobraženca, pa naj živi tudi sredi malih slovenskih razmer.

Nekaj povsem drugega je seveda pojem strankarskega udejstvovanja. Slovenski učitelj je bil prepogosto neke vrste nižji šarž v vrstah političnih agitatorjev v vrvežu dnevnih borbe. Koliko slabega je dosegel s tem, ne čemo raziskovati. Prav gotovo pa je pozabil pri tem svojo organizacijo, o kateri ponekod tudi danes še nima pravih pojmov. Šele celjska deklaracija mu je povedala, da je strokovna organizacija za to tukaj, da si vsi pripadniki stanu — brez razlike prepričanja in politične opredeljenosti — z njeno močjo varujejo svoje gnotne in moralne koristi. Ali je to potrebno, čuti ogromna večina učiteljstva na lastni koži — izvzemši one redke, ki jim je učiteljevanje postranski zaslužek. Vprašanje vsakdanjega kruha je tako važno, da moramo pozabiti ob njem vse, kar bi nas sicer ločevalo. Pred našim eksistenčnim vprašanjem se morajo umakniti tudi interesi strank, h kateri kdo pripada, to je smisel celjske deklaracije. Zato je potrebna strpnost med nami in v imenu te strpnosti ne sme nihče delati strankarske propagande v naših

¹ Prepričani smo, da bo ta članek vzbudil nekaj prahu. Predali Učit. Tov. so pa odprti vsem, da obrazložijo tudi svoje misli. — Uredništvo.

društvih. To ni nikaka deklaracijska fraza, ampak eksistenčna potreba stanu, potreba, ki še daleko ni prodrla v zavest vsakega izmed nas, ki še daleko ni sprejeta od vseh pripadnikov stanu, ki ga je vzlic temu edino prava vodnica v boju za obstanek, edina norma, na podlagi katere moremo biti združeni vsi v eno samo, močno falango.

Vprašanje lastne, čim višje izobrazbe učiteljstva pa je življensko vprašanje stanu sama.

II. samoizobraževalni tečaj Poverjenišva UJU v Ljubljani.

(20.—25. avg.)

OBISK TEČAJA

nam kaže naslednja tabela. Iz nje je razvidno, da je bilo število obiskovalcev precej stalno. Če odštejemo soboto, ko je bil na sporedu praktični nastop, vidimo, da je najnižje število udeleženk 70, najvišje 91; udeleženci pa nihajo med 44 in 53. Tekom tečaja je ena izmed tovarišic težko zbolela, da je morala v bolnico.

Število udeležencev tečaja je znatno nižje od lanskega. Vzrok temu je predvsem odsotnost učiteljstva iz Ljubljane in okolice, deloma pa tudi v organiziranju tečaja, da se udeležiti delegati društev, oziroma aktivnih krožkov.

Dan	Tovarišev	Tovarišic	Skupaj
20. VIII. dop. pop.	48	75	123
21. VIII. dop. pop.	53	77	130
22. VIII. dop. pop.	44	70	114
23. VIII. dop. pop.	47	84	131
24. VIII. dop. pop.	52	83	135
25. VIII. dop. pop.	51	83	134
26. VIII. dop. pop.	46	78	119
27. VIII. dop. pop.	53	91	144
28. VIII. dop. pop.	51	89	140
29. VIII. dop. pop.	69	115	184
30. VIII. dop. pop.	51	75	126
Povprečno	51	83	134

Udeležba društev:

1. Brežiško-sevniško	5 krož.	2 udeleženi.
2. Celje	7 " "	2 " "
3. Črnomelj	5 " "	3 " "
4. Gornji grad	3 " "	0 " "
5. Kamnik	5 " "	3 " "
6. Kočevje	3 " "	8 " "
7. Konjice	5 " "	2 " "
8. Kozje	3 " "	0 " "
9. Kranj	3 " "	2 " "
10. Krško	7 " "	12 " "
11. Laško	4 " "	5 " "
12. Sv. Lenart	4 " "	2 " "
13. Dol. Lendava	3 " "	1 " "
14. Logatec	5 " "	11 " "
15. Litija	4 " "	3 " "
16. Ljubljana	1 " "	12 " "
17. Ljubljana-okol.	9 " "	19 " "
18. Ljutomer	7 " "	4 " "
19. Marenberg	2 " "	2 " "
20. Maribor	0 " "	1 " "
21. Maribor-okol.	6 " "	1 " "
22. Mežica	3 " "	2 " "
23. Murska Sobota	3 " "	2 " "
24. Novo mesto	4 " "	8 " "
25. Ormož	4 " "	2 " "
26. Ptuj	6 " "	5 " "
27. Radovljica	2 " "	6 " "
28. Savinjsko-vranksko	2 " "	0 " "
29. Slovenjgradec	4 " "	2 " "

mega. Čim nevednejše je učiteljstvo, tem bolj bo izkoriščano od desne in leve, tem bolj bo žrtvovano. Nočemo strankarske izobrazbe med učiteljstvom, toda jasnega pogleda moramo imeti preko vseh velikih problemov našnje družbe. Kdor hoče v teh stvareh kultivirati ignoranco med učiteljstvom, škoduje stanu in narodu in ni prijatelj ne enemu ne drugemu. V znanju je moč. To moč lahko dosežemo, druge ne moremo! I. Slak.

30. Slovenska Bistrica	3	"	0	"
31. Šmarje-Rogatec	2	"	4	"
32. Šoštanj	2	"	1	"

Društva, ki niso čutila potrebe poslati nobenega delegata na tečaj, so samo štiri. Vzroki, zakaj so bojkotirala prireditve, niso znani. Osrednjemu izobr. odseku. Med udeležence smo šteli le one, ki so redno posekali predavanja in razprave.

STROŠKI TEČAJA.

1. Potnine	Din 2971:50
2. Prenočišča a) Akademski kolegij	" 1200:—
b) Mladika	" 60:—
3. Deca z Jesenic	" 500:—
4. Upravniški posli	" 300:—
5. Bolniška podpora tovarišici	" 240:—
6. Dvorana za predavanja	" 200:—
Skupaj	Din 5471:50

I. S.

RESOLUCIJE IN SKLEPI II. IZOBRAZ. TEČAJA.

I. Izvenšolsko delo učiteljstva:

a) II. izobraž. tečaj ugotavlja nujno potrebo, da dela učiteljstvo izven šole za gospodarsko — in s tem za kulturno povzdigo naroda.

b) Smatra mladeniške in dekliske krožke za najučinkovitejšo obliko tega dela.

c) Ugotavlja končno, da je učiteljica na deželi številčno najjači inteligent, ki ne sme biti izgubljen za tako usmerjeno delo v korist ljudstva.

II. Same učiteljice so sprejele sledečo resolucijo:

Učiteljice, zbrane na II. izobraž. tečaju, pozivajo odsek za izvenšolsko delo, da se obrne na poverjenišvo, ki naj izda na upravitelstva šol okrožnico za krepko podpiranje dela za dekliske krožke.

III. (Tov. Dolgan je priporočal ustanavljanje »gospodarskih svetov« za pospeševanje domačega in vaškega gospodarstva. —)

IV. Sklep glede referatov (predlog tov. Žerjaya):

Za prihodnje tečaje naj se teze referatov objavijo pravočasno pred tečajem, da se delegatje morejo temeljito pripraviti nanje.

V. Program za delo po izobraževalnih krožkih v I. 1928/29:

- Do konca 1928:
- Predavanja:
- Predavanja: 1. Razvoj družbe in žena (Kosova).
- Sociologija vzgojstva (Dolgan).
- Mladeniški krožki (Dolgan).
- Bregantova knjiga »Elementarni razred«.

b) Vzporedno temu naj se vrše razgovori na vseh sestankih o možnostih ustanavljanja mladeniških in dekliskih krožkov in dela v njih, o vseh važnih stanovskih in organizacijskih vprašanjih, zlasti o gospodarski konsolidaciji naše organizacije.

Je najfinejša šolska kreda, ki daleko prekaša vse importirane tovrstne izdelke.

„JUGOKREDA“ si je na mah osvojila trg v celi državi in to vsled prvovrstne kvalitete in nizkih cen. Uporabljajte le „JUGOKREDO“, ki se naroča v vsaki množini pri centralni pisarni.

„JUGOKREDA“

Ljubljana, Kongresni trg 3/1.

c) Po novem letu dobijo izobraževalni krožki v razpravo brošuro o »Stanju in problemih kmetijstva v Sloveniji«, ki jo piše tov. Erjavec.

d) Snov za študij moderne pedagogike v I. 1929. pripravi »Oio«.

e) V »Oio« se pritegneta tovariša Dolgan in Vranc radi enotnih navodil za vso samoizobraževalno akcijo ljubljanskega poverjenišva UJU.

f) II. izobraž. tečaj priporoča vsemu učiteljstvu vstop v Ped. centralo v Mariboru.

VI. Predlog radi začasnega urejevanja »Popotnika«.

II. izobraževalni tečaj predlaga poverjeništvu, naj prepusti urejevanje »Popotnika« do definitivnega imenovanja urednika v smislu sklepa pokrajinske skupščine v Celju — tovarišema Vrancu in dr. Žgeču.

VII. Predlog tov. Bega radi samoizobr. akcije:

II. tečaj se zahvaljuje dosedanjemu vodstvu samoizobraževalnega dela (»Oio«) ter mu izreka svoje zaupanje. —

VIII. Resolucija o reformi šole.

Udeleženci II. izobr. tečaja UJU v Ljubljani na podlagi svojih razprav:

1. Ugotavljajo, da današnja šola ne temelji na zdravi podlagi. Učne knjige in učni načrti niso sestavljeni na pedagoških in psiholoških zakonih otroškega razvoja in ne odговarjajo potrebam nove dobe;

2. uvidevajo važnost delovne šole kot ustanove, ki upošteva produktivno delo za dvigovanje ekonomske sile naroda in za vzgojo združeno-družabnega človeka;

3. opažajo, da se pri nas ovira gibanje nove šole in se zato ne more razviti tako kakor v drugih državah. Ugotavljajo, da je šolski birokratizem tako neelastičen, da ne pusti stremeljenju nove šole do popolnejšega razmaha;

4. zahtevajo, da poverjenišvo UJU skuša pri merodajnih činiteljih doseči boljše razumevanje in pospeševanje tozadevne akcije slovenskega učiteljstva ter predlagajo, da se nastavi že na vadnici učiteljsko-praktične delovne šole.

(Resolucija o reformi šole je bila sprejeta z vsemi proti 1 glasu.)

J. C. KOTAR drogerija, parfumerija
Ljubljana, Sv. Petra c. 19

LISTEK.

Češkoslovaško šolstvo.

(Izvirni dopis konzulata CSR v Ljubljani.)

Nova češkoslovaška država je nastala pred desetimi leti potom popolnoma nekrvavega prevrata v Pragi, ki je končal s proglasitvijo Češkoslovaške republike. Na nje čelo je bil postavljen prezident — filozof, T. G. Masaryk, ki je stalno deležen velikega spoštovanja.

Navedeni nekrvavi prevrat in uspeh nove republike razjasnijo okoliščina, da se je češki narod že preje odlikoval z visoko izobrazbo, kajti med prebivalstvom svojih glavnih dežel: Češke, Moravske in Slezijske je imel samo 4% analfabetov. V teh treh deželah je bil namreč vpeljan osemletni šolski obisk (od 6. do 14. leta) že od l. 1869. Slovaška in Podkarpatska Rusija, ki ste bile preje madžarski deželi, ste imele in do sedaj imata med starejšim prebivalstvom veliko število analfabetov. Pri štetju l. 1921 je bilo na Slovaškem ugotovljeno 14.71% in v Podkarpatski Rusiji 50.03% oseb, ki niso znale niti čitati niti pi-

sati; te dežele so imele obvezen samo šestleten šolski obisk (od 6. do 12. leta).

Pod takimi okoliščinami je bil češkoslovaški parlament primoran skrbeti za izenačenje šolskih zakonov ter je to izvršil l. 1923 s t. zv. »malim šolskim zakonom«, ki uvaja osemletni obvezni šolski obisk na vsem ozemlju republike ter je znižal prejšnje visoko število učencev na razred ljudske šole od 80 postopoma na 75, 70, 66 in 60 učencev. Če dosedanjim učnim predmetom je nanovo vpeljal državnozanstvo in vzgojo, poleg slednje tudi vzgojna ročna dela. Obenem je dovolil, da verouk ni obvezen za one učence, kojih starši pred začetkom šolskega leta pismeno zaprosijo za osvobodjenje od pouka v tem predmetu. Zakon tudi določa, da učitelji ali učiteljice lahko poučujejo v vseh ljudskih šolah in to tako, da je v vsaki šoli polovica mest zasedena z učitelji in polovica z učiteljicami. Ravnateljska mesta in liha učiteljska mesta so zasedena na deških šolah z učitelji, na dekliskih pa z učiteljicami.

Osnovne šole na deželi imajo v primeru s številom učencev 1—8 razredov.

Osnovne šole v mestih imajo navadno samo 5 razredov, kajti njih učenci prestopajo v višje — meščanske ali srednje šole.

Meščanske šole so poseben pojav v češkoslovaškem šolstvu. So višja vrsta osnovnih šol, katere je dovolil ustanavljati že zakon iz l. 1869, ki se pa v nobeni deželi bivše Avstrije niso tako razširile kakor na Češkem in Moravskem. Te šole so trirazredne in sprejemajo učence, ki so končali 5. razred osnovne šole. Tu poučujejo strokovni učitelji v predmetih (navadno v treh) svoje stroke; učenci se praviloma dele po spolu v deške in dekliske šole. O razvoju teh šol v dobi obstoja republike svedočijo sledeči podatki: L. 1920 je bilo vseh meščanskih šol 1412 z 245.118 učenci; v šol. letu 1926/27 jih je bilo 1736 s 310.010 učenci, od katerih je bilo 144.409 dekliskih. V 14.158 osnovnih šolah je bilo 1.403.823 učencev, izmed katerih je bilo 709.541 učenek.

Posebnost češkoslovaške republike je, da izvaja princip Jana Amosa Komenského, da se otrok poučuje v lastnem materinskem jeziku. Zatorej so v državi šole razdeljene po učnem jeziku učencev.

Glasom zadnje statistike je bilo dne 31. X. 1926 češkoslovaških osnovnih šol 9419 z 922.901 učenci, ruskih 484 z 62.854, nemških 3287 z 295.551, madžarskih 794 z 91.367, poljskih z 10.407, 2 rumunski z 296, 9 hebrejskih z 613 in 76 drugih ali kombiniranih (t. j. z

dvema ali tremi jeziki) z 19.834 učenci in učenkami. Enako so razdeljene tudi meščanske in višje šole.

Iz navedenih števil je razvidno, da število osnovnih (tudi meščanskih in drugih šol) odgovarja številu prebivalstva vsake narodnosti. Kajti od 13.604.807 prebivalcev je bilo l. 1921 na podlagi splošnega štetja ugotovljeno, da stanuje v republiki 65.53% Čehoslovakov, 3.44% Rusov in Ukrajincev, 23.36% Nemcev, 5.58% Madžarov, 1.55% Judov, 0.57% Poljakov in 0.17% drugih narodnosti.

Vprašanje osnovnih in meščanskih šol za narodnostne manjšine je bilo rešeno z zakonom iz l. 1919 in njegovim dodatkom iz l. 1920. Država sama plačuje stroške za te šole v jezikovno mešanih krajih, kjer niso za ustanovitev šole narodnostne manjšine podani zakonski pogoji. Ustanavlja jih in upravlja direktor ministristvo prosvete. Manjšinsko osnovno šolo se ustanovi, ako se v občini prijavi 40 otrok tujega jezika in meščanska pa, ako ima šolski okoliš vsaj 400 učencev dotične narodnosti. Takih šol je 983 osnovnih in 157 meščanskih.

(Dalje prihodnjič.)